

Marxismen er død – længe leve kaos, destabilisering og forandring!

Lad os surfe ubesværet rundt på
nutidens hav af postmoderne diskurser
i stedet for at plaske rundt som
marxistiske dinosauruser i havsnød

Af Børge Madsen

Paradigmer – forklaringssystemer og verdensforståelser – forsvinder ikke fordi de bliver løbet over ende af virkeligheden og fakta. Udbrændte paradigmer efterladt bag en stadig forandret virkelighed, dør først med de mennesker der troede på og praktiserede dem. Siden 1990 har en sådan uddøelsesproces kunnet iagttages. Selvom vestlige marxister fastholder at østblokkens socialisme ikke var en virkelig socialisme, er kollapsen ikke desto mindre et klart tegn på også det marxistiske paradigmes undergang.

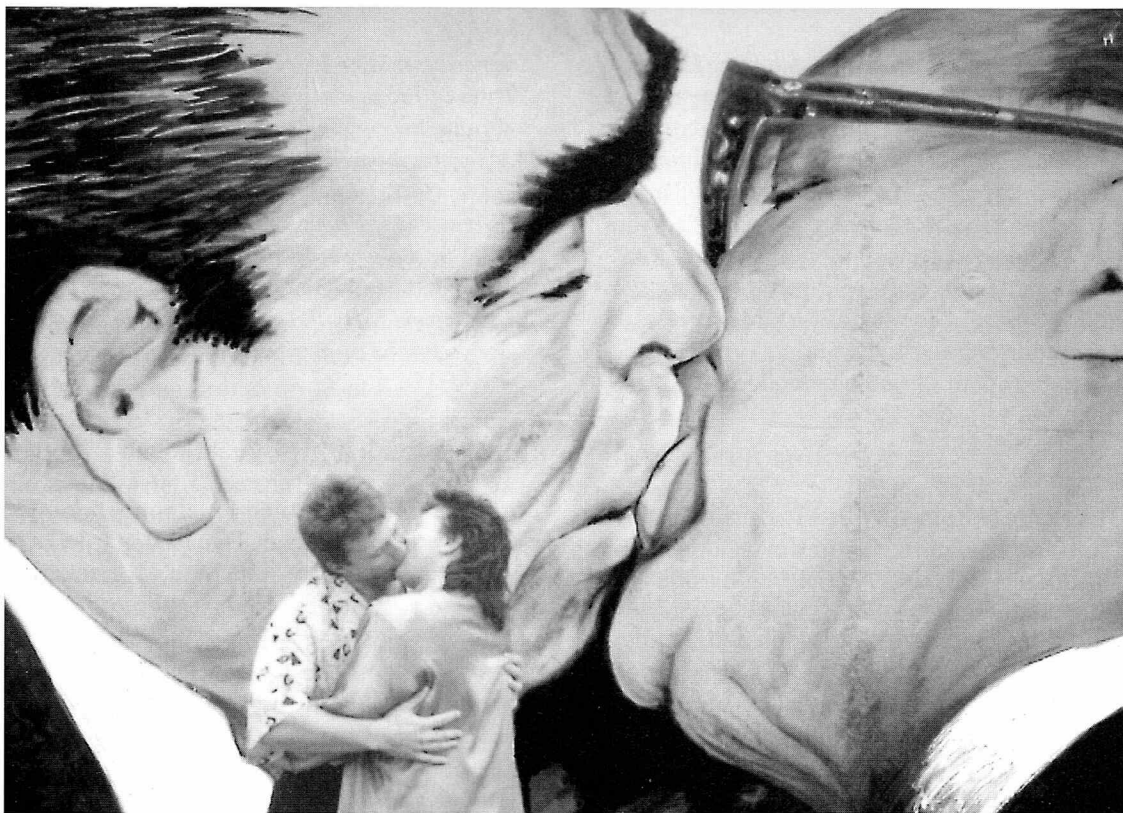
Af virkeligheden overhalede paradigmer, efterlader altid en kerne af *Die Hards*. De hævder hårdnakket at deres paradigme stadig gælder, mens gamle fraløbne og resten af verden ryster vantro på hovedet. Fx findes der stadig russere, der ønsker Stalinsmen tilbage.

Situationen er mere delikat med de gamle frafaldne. De har i det store hele

droppet det gamle paradigme, men fortsat er deres fortolkning af verden ubevidst præget af det. Det menneskeligt tragiske er, at når man klynger sig til et paradigme eller ubevidst slæber det med videre i livet, så skaber denne konceptuelle fastlåsen for det meste problemer. Grundlæggende gælder det nemlig, at når man klæber til et fænomen – paradigmer, fysiske ting, relationer, ideer, oplevelser – og ikke vil acceptere tilværelsens *non permanens*, så ender man på en eller anden måde i "ulykke". I relation til et outdated paradigme, bliver man ofte kyniker, resigneret eller forbitret. Man er koblet fra og ladet ene tilbage.

For et par år siden, udkom en bog skrevet for 70- og 80'ernes marxister. En gravtale til dem, der ikke kan acceptere eller helt erkende at deres elskede er død. Til dem der ikke helt kan slippe sorgen og lade den døde være i fred.

I en gravtale priser vi den døde og tager

Kysset. Breschnev og Honecker

afsked med ham, så vi kan komme videre i livet. Ronald Aronson holder i bogen *After Marxism* en kraftig og overbevisende tale, der skal hjælpe os med at give slip på Marxismen. Indse at den er uigenkaldeligt død.

Bogen burde ikke bare læses af *Die Hards*. Den er for alle, der som mig har flirteret med Marxismen pga dens kolossale forklaringskraft eller for dens evne til at mobilisere i kampen mod udbytning. *After Marxism* giver anledning til at droppe mange af de sidste begrebsrester, som stadig sidder i rygmarven og dominerer tolkningen af virkeligheden.

Et liv i New Left bevægelsen

Aronson fortæller, hvordan han kom fra et jødisk hjem i USA, som han i sin tidlige ungdom begyndte at distancere sig fra. I 62 studerer han under Herbert Marcuse. Stu-

dierne får brikkerne til at falde på plads for Aronson. En næsten religiøs vækkelse:

Marxism spoke to my feeling that something was wrong with the life that lay ahead. By joining me to a deeper, truer mainstream and helping me find my own purpose, it gave point to my studies, nurtured my ambitions, sharpened my sense of critique, and promised me something to write about. ... I felt Marxism focusing my experience, needs, and longings, and felt it providing the outlook I had been searching for. Conversions are like that. (p.14)

Aronsons liv blev herefter et liv indenfor venstrebevægelsen i USA. Vietnam, borgerrettigheder, studenterdemonstrationer, fagbevægelse, anti-racisme, sexuel undertrykkelse osv.

Måske fordi Aronson har viet mere end 30 år af sit liv til politisk arbejde, bliver hans analyser jordbundne. Hans baggrund leder ham frem til at fremstille og definere

Marxismen som en *bevægelse* fremfor bare et idesystem. Denne approach giver mulighed for at fremhæve noget helt centralt ved Marxismen. Han viser med tydelighed, at det, der var dens stærke sider med tiden viser sig at blive dens svage sider. Når Aronson hævder, at Marxismen er færdig, mener han, at den er færdig som en bevægelse eller et projekt for social forandring. Bølgerne der engang kraftfulde skyllede hen over stranden, løb ud og sivede ned i sandet.

Teori / praksis dimensionen

Iflg. Aronson er Marxismen idag blevet til en teori uden praksis og social basis. Målt med dens egne standarder, er den færdig. Som bekendt sagde Marx, at filosoffernes rolle ikke er at fortolke verden, men at forandre den! Marxismen har altid fremstillet sig som en enhed af teori og praksis. Ren marxistisk teori er ikke Marxisme, men noget andet. Marx sagde at kommunismen er den virkelige bevægelse, som ophæver tingenes nuværende tilstand. Men denne forandringsproces blev aldrig til noget. Meget inspiration, men ingen konkrete resultater:

As a project of social transformation based on union of theory and practice, Marxism concerns itself with a given state of affair that is in the process of being radically transformed. As such it is both a historically based comprehension of what is happening and a guide to make it happen. Thus it is not simply a description of a given historical reality or an idea of a better social reality, but a theoretical and practical guide to the transformation of the one into the other. It claims to validity are dependent on the realization of the entire process and project. Thus if after a reasonable length of time socialism has been nowhere achieved, if world historical trends are moving away from, rather than towards, socialism, these facts can only undermine Marxism's claim to be true.

But how long is a reasonable period of time? Well, over hundred years after Marx's death, three generations after the high tide of the great European socialist movements, two generations after the first Marxist revolution, a

generation after Marxism's zenith as a worldwide call to arms, we are in a position to draw some conclusions. The facts are not with Marxism: history has been rendering a judgment. If we cannot find a successful socialism as we near the twenty first century, can we at least find a working class majority struggling towards socialism? The fact is that nowhere in the world has the industrial proletariat ever been the numerical majority. (p.43-44)

Ikke en traditionel videnskab

Marxismen er fyldt med fejlslagne videnskabelige forudsigelser. Der findes talrige bøger, der har boret i det. Men Marxismen skal ikke som andre videnskabelige teorier vurderes på dette grundlag, forsvare Aronson. Marxismen udgør sit eget paradigme, den er ikke en videnskabelig teori i traditionel forstand. Den må vurderes ud fra egne kriterier:

Marxism tried not so much to foresee as to bring about an entire chain of events stretching over years. To select just three of those 172 predictions, Marx attempted not only to predict that "class consciousness among the proletariat will develop as they become numerous and as the mode of production develop", but to make it happen; not only to observe that "the proletarian revolution evolves from the class struggle" but to bring it about; not only to anticipate that "the proletariat will ultimately defeat the bourgeoisie," but to offer itself as a tool in this project. (p.46)

Marxismen er en enhed af teori og praksis. Man vil ikke beskrive og forklare, men forandre. Som en militær strategi der ud fra nøje analyser af fjendens situation sætter en handlingsplan for sejr over (klasse)fjenden.

I Marx's tidligere værker var der en tendens til at subjektive kræfter (dvs arbejderklasse og socialistisk teori) ville overløbe borgerskabet. I senere værker, er der en tendens til at objektive modsætningsfyldte mekanismer vil bevæge samfundet mod socialismen. Marx's rolle i den sammenhæng var at producere teori, der skulle lede arbejderne til at slå til på det rette tidspunkt.

Eskatologien

Marxismen har også en profetisk side. Det eskatologiske, religiøse, moralske. En side der giver de kæmpende motivation, vision, håb, selvtillid og retsfølelse. At kampen mod kapitalismen og dens ondhed nødvendigvis vil ende i det gode socialistiske samfund. I og med at denne dimension forener sig med teori-praksis dimensionerne, antager Marxismen karakter af et projekt for revolutionær transformation. Den giver forhåbning om den første virkelige utopi realiseret på jorden – en utopi ikke baseret på ønsketænkning, men på objektive mekanismer i historien.

WOW, sagde vi og hoppede på vognen! Marxismen var jo et holistisk projekt, utænkeligt uden denne dimension af profeti og mytedannelse. En apriori eskatologi dog! For Marx beviser aldrig hvorfor, men antager blot, at vi med *nødvendighed* ender i socialismen.

Ved at tolke Marxismen som en tredimensionel bevægelse, får Aronson en indfaldsvinkel til at forklare den forvirring, de modsigelser, de inkonsistenser og spændinger, som skulle komme til at præge den marxistiske bevægelse. Det, der blev Marxismens mobiliserende styrke i dens glansperiode op til 1917, blev derefter anledning til dens forfald, jo mere samfundet forandrede sig i uventet retning. Oprindelig gav den eskatologiske dimension – skjult under postulatet om videnskabelighed – anledning til at få tag i masserne. Men eskatologien blev også en kronisk modsigelse til Marx's krav på videnskabelighed.

Dette åbnede for debatten om en tidlig dialektisk versus en sen videnskabelig Marx. Forskellige tolkninger som hverisær hævder sin Marx autenticitet.

Marxisme med lille m – akademiske reformer

Den akademiske marxisme i dette århundrede, har gang på gang forsøgt at fjerne dette religiøse element, men ender med nødvendighed, argumenterer Aronson, i tør videnskab uden mobiliserende kraft og saft. Praksis og håbet glider ud mellem fingrene

på den akademiske marxisme og tilbage bliver kritisk men gold analyse. En marxisme med lille m. Marxismen udgør idag ikke en tre-dimensionel bevægelse. Den reflekterer ikke grundlæggende kræfter, og Aronson er nådesløs i sin logik:

When its only relevance is as critical analysis, not as practice of transformation, the project identified by its transformational practice has, by its own definition failed. (p.55)

Politiske reformforsøg

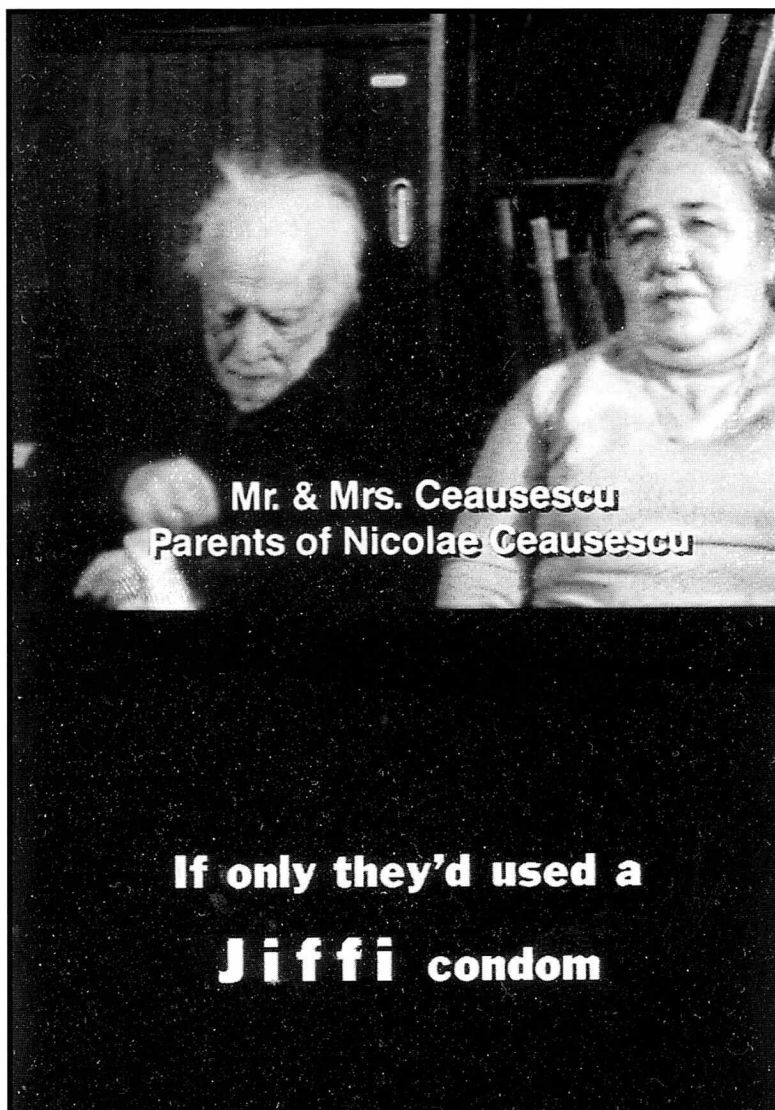
Aronsons forklaring er, at kapitalismen og arbejderklassen har gennemgået kumulative forandringer, der har gjort Marxismen forældet. Fordisme, konsum, øget levestandard, statsinterventionisme, nye lag og klasser, manufakturens mindske betydning osv. Den forarmede udbyttede proletar findes ikke mere. Virkeligheden har taget en uventet retning og Marxismen er reduceret til en afventende profeti om at dommedag VIL komme, mens arbejderklassen har accepteret kapitalismen. Dens logik, dens værdier, dens ideologi, dens prioriteter og ethos.

Marxismen voksede op mellem 1848 og 1870 og blomstrede fra 1880 til 1917. En bevægelse forankret i en tidlig moderne verden. Den udtrykte både moderne og præ-moderne træk fra sin samtid, fortsat ifølge Aronson. Ved århundredskiftet var verden vokset fra sine præ-moderne træk, men Marxismen formåede ikke at gennemføre et modsvarende hamskifte. Marxismen kunne ikke hive sig selv op ved hårene, kunne ikke re-vitaliseres!

Marxismen hviler på tre essentielle søjler, som har givet den oprindelige slagkraft og som ved første øjekast forekommer moderne:

- den lover en afslutning på fremmedgørelsen og dermed en begyndelse på en ægte human historie
- den fokuserer på tendenser og modsigelser i kapitalismen og de strukturer der driver udviklingen frem
- den er et videnskabeligt projekt.

Aronson viser at skindet bedrager. Første

søjle indeholder religiøst lignende antagelser, som er unddraget analysemuligheder. Marx bliver ved postulaterne om kommunismens nødvendige genkomst (kapitalismen kunne jo ellers fx blive afløst af fascismen). Hans undersøgelser hviler på den antagelse, at kommunismen vil komme – det handler kun om at identificere de processer og betingelser, der skal tjene som fødsels-hjælpere.

Den næste søjle – kapitalismens iboende love og tendenser – tager for lidt hensyn til den menneskelige subjektivitet. Hvordan vi kan virke tilbage på lovene – hvordan vi le-

ver i interaktion med dem. Reforme, demokrati, stats-indgreb, reguleringer, klassebevidsthed, organisationsformer mv. skaber også historien. Der findes ingen objektiv logik, som udfolder sig uforstyrret i fred og ro.

Det sidste søjle – videnskabeligheden – endte med at blive til modernismens velkendte: vi(denskab) alene vide! Sammenholdt med Marx's personlige autoritære praksis og væreform (se fx F. Wheen *Karl Marx*), udviklede Marxismen en arrogant og intolerant attitude. Modstandere var ikke bare uenige. Nej, de var småborgerlige, reaktionære, utopister, ubevidste, klasse-

forrædere, kontrarevolutionære, opportunist, reformister, voluntarister osv. Der var bare een sandhed, og Marxismen kunne altid bevise at den tilfældigvis sad med denne sandhed. Der er ikke langt fra Marxismens dogmatiske autoritære holdning til Lenins revolutionære parti.

Marxismen er død – overkørt af uventede sociale realiteter

Aronsons argument er, at Marxismen – udspringende af et samfund i overgang fra det præ-moderne til moderne – selv var gen-nemsyret af præ-moderne elementer så som religiøse antagelser, autoritær praksis og en generel manglende forståelse for historiens subjektive kræfter og potentialer.

Disse præ-moderne elementer, der ligger skjult i Marxismens fundamentale søjler, kunne man ikke tage med ind i dette århundrede, hvorfor Marxismen over tid ikke var i stand til at fuldføre sin mission. Derfor måtte bevægelsen lide skibbrud i dette århundrede!

Livet efter døden

I anden del af *After Marxism* diskuterer Aronson, hvad vi gør nu, da Marxismen er død og vi er "on our own". Hans analyser er omfattende, granskende og selvkritiske. Hans udgangspunkt er den nye situation, hvor vi har mistet troen på modernismens sandhed og universalitet, mistet troen på alternativer, mistet troen på fremskridtet, mistet følelsen af Historien, mistet troen på den gode menneskelige natur osv. Hvor vi før var vant til at bevæge os i et enkelt omfattende paradigme, må vi idag vænne os til at leve i et pluralistisk hav af paradigmer. Der vil ikke komme en ny Marx med et stort altfavnende paradigme – velkommen til postmodernismen. Den modernitet, der i sin tid blev hilst som frigøreren, må nu kritiseres i sin tvetydighed af frigører og undertrykker. Vi kan ikke længere afvente at modernite-

tens udfoldelse af rationalitet leder os til utopien.

Aronson ender med at skitsere konturerne for nye radikale projekter (bemærk flertalsformen), for han mener at fremtidens projekter vil være radikale frem for revolutionære. Han tror, de vil rette sig mod undertrykkelse – mod magtesløshed, marginalisering, vold og kulturimperialisme. Disse nye bevægelser vil en radikal forandring af undertrykkelsen.

Når han formulerer grundlaget for de fremtidige projekter som radikale og mod undertrykkelse, så er det man bare kan sige med let ironi SURPRISE SURPRISE. Få Marxister vil få hosteanfald over sådanne nydelige projekter. Jeg er sikker på at selv den sidste *Die Hard* vil kunne skrive under på:

Ending the major forms of oppression would pose, for the first time in history, the possibility of using the capacities that generations of humans have created, and that our own posers and labors continue to create, to liberate all of us from toil, poverty, inequality, domination and subjection to the commodity system and its stupefying and deforming culture. This is materially possible; is it not morally necessary? (p.193)

For den sags skyld, kan Aronson sikkert også lokke de kristne med på underskriftslisten!

Aronsons bog er velkommen og fremragende trods en noget svag anden del. For mig at se, leverer han en personlig og vigtig gravtale. Nu kan vi lade Marxismen hvile og rette os mod nutiden. Surfe ubesværet rundt på nutidens hav af postmoderne diskurser istedet for at plaske rundt som marxistiske dinosauruser i havsnød. En chance for igen at se verden med uforstående og nysgerrige øjne. En verden der er frustrerende, mærkelig, uforklarlig, usammenhængende. Hvor herligt!

Børge Madsen er forretningsmand, bosiddende i London. Har bl.a. skrevet bogen "ParadisSlaver" (Forlaget SocPol).